

LA PEDAGOGIA I PSICOPEDAGOGIA EN EL SERVEI BARNAHUS

INTRODUCCIÓ

Davant la notícia als mitjans de comunicació: *“El govern activarà, abans de 2023, 12 Barnahus arreu de Catalunya, que es sumaran a la tasca que ja duu a terme la Barnahus de Tarragona, reforçant d’aquesta manera la referencialitat de Catalunya en l’àmbit d’atenció als infants i joves víctimes d’abusos sexuals”*, fem una mirada pedagògica de la situació.

Barnahus és la unitat integrada per atendre els infants , adolescents i joves que han patit o pateixen abusos sexuals i l’acompanyament de les seves famílies, per reduir els afectes de la victimització secundària i reparar el dany patit a través del tractament i recuperació però, sobretot, trencar el propi secret dels abusos sexuals. S’inicia l’abordatge estratègic dels abusos sexuals en infants i adolescents mitjançant la prova preconstituïda sobre el relat del menor d’edat, la qual evita repetides entrevistes d’exploració sistemàtiques en diferents serveis i la victimització secundària durant el procés de judicialització i de protecció.

La disciplina professional de la Pedagogia al llarg de la seva història ha tractat, valorat, assessorat i acompanyat les famílies. La seva unitat d’intervenció sempre ha estat la família, així com, específicament els infants i adolescents més vulnerables a partir abusos i agressions, en general. Els pedagogs i pedagogues del nostre país són competents en l’exploració en infants i adolescents que han rebut un maltracta infantil així com per la valoració i seguiment de situacions i demandes pedagògicopsicosocials. Per tant, la figura professional del pedagog és competent en allò tècnic com ètic, contemplant les bones pràctiques i els principis bàsics de la intervenció en la infància (LDOIA, 2010).

L’atenció i el treball del pedagog/a i psicopedagog/a social ja es dona en contextos interdisciplinars i multidisciplinars, pel què, tot i l’especialització de l’atenció a les víctimes d’abús sexual infantil i juvenil, continua sent una necessitat avalada de la implicació de la disciplina en els diferents llocs de treball socials.

PERFIL PROFESSIONAL DE PEDAGOGIA I PSICOPEDAGOGIA EN EL SERVEI BARNAHUS

Com es comentava a la introducció, entenem l’organització del funcionament del servei Barnahus com a interdisciplinar amb la inclusió de la figura del pedagog/a i psicopedagog/a . I per tant, integrat en les funcions següents:

.Funcions necessàries per a l’acollida i recull d’informació dels infants i adolescents víctimes d’abusos sexuals:

- **Acollida de l'infant** i informació del procés segons l'edat i la maduresa. Acompanyament sense deixar de rescatar els vincles saludables de referència.
- **Acollida familiar** i assessorament sobre pautes i actituds adients davant la situació de possible abús sexual (i altres violències infantils).
- **Coordinació de les Barnahus amb les unitats integrades d'atenció als Infants/adolescents**, de diferents àmbits: educació, salut, social, cossos de seguretat i judicial. Comitè de coordinació de valoració i de seguiment periòdic.
Coordinació interdepartamentals o multiprofessional amb els SSB, centres escolars ordinaris i especials on es detecti el possible abús en la infància/adolescència, SIS o Centres de temps lliure i els EAIA que estiguin intervenint, entre d'altres serveis educatius i de salut.
 Vetllar per la protecció i l'ètica de l'ús de dades, contemplant la prioritització del principi de l'interès superior del menor.
Coordinació interdisciplinària interna sobre cada situació detectada, l'anàlisi i l'avaluació de les diferents situacions valorades o compatibles amb l'abús i la coordinació amb el sistema de protecció de l'infant/adolescent si s'escau.
- **Orientació i suport als professionals davant la detecció en els diferents àmbits** com l'escolar entre d'altres. Coneixement de la informació de l'infant/adolescent, entorn a la vida escolar, tant a nivell d'aprenentatges acadèmics com d'aprenentatge social i relacional. També l'estat actitudinal, aptitudinal i la socialització. L'estat emocional d'alerta, concentració i/o motivació/interès en el dia a dia. Vinculació amb els professionals i recursos interns escolars com els recursos externs extra-escolars/oci.
 Funció de divulgació i formació als professionals d'educació i salut amb relació a les seves responsabilitats com a agents de l'autoritat pública (LOPVI, 2021) i l'obligatorietat d'informar i protegir davant de verbalitzacions d'ASI. Una de les bases del projecte Barnahus es sustenta en la coordinació interserveis, pel que una de les funcions principals del pedagog és la de teixir aquesta xarxa associativa i col·laborativa, fent pedagogia dels protocols i la funcionalitat del Barnahus.

.Funcions necessàries per a la intervenció/valoració de la situació abusiva o de Violència infantil:

- **EI RELAT DE L'INFANT** serà la prova principal sobre l'abús, de cara a la justícia, de cara a l'actuació protectora del menor d'edat i de cara al procés personal (situant el que ha passat).

En la declaració/exploració o en el recull d'informació, cal tenir en compte la COMUNICACIÓ i el LLENGUATGE USAT (l'anàlisi de l'expressió i el contingut, situat en el context, ús de sinònims o diferents maneres de narrar les vivències...). El llenguatge verbal i no verbal. Contemplar elements com saber amb qui ve acompanyat/da al Barnahus. Identificació de les figures protectores versus les desprotectores davant la verbalització. Com s'ha destapat, a través d'una amistat, pel propi menor d'edat amb un referent escolar o de salut, o d'algun membre de la família... L'exploració pot ser a partir del relat de l'Infant/adolescent/jove o bé a través d'eines projectives varies, en un ambient empàtic, i relaxat.

- **Acompanyament en el procés previ a la declaració, davant d'aquesta i posterior al relat de l'infant/adolescent**, i d'altra banda amb la família o persones de referència protectores.
- **Orientació i suport familiar**, sota la base protectora de l'infant/adolescent. Acompanyar als progenitors/guardadors davant la crisi que una revelació d'ASI suposa en el sistema familiar. Havent valorat la capacitat protectora dels progenitors/guardadors –derivant als serveis competents en matèria en el cas de detectar-se disfuncionalitats-, assessorar en pautes de criança que situïn a l'infant i el seu benestar en el centre, preservant les relacions i els rols i/o configurant de nous.

.Funcions necessàries per al seguiment durant el procés judicial i/o de protecció:

- **Seguiment periòdic** de les situacions valorades i durant el procés pre-judicial i judicial.

CONCLUSIÓ I PROPOSTA

El COPEC està implicat en el treball de la revisió de la Cartera de Serveis Socials. Amb la funció d'escoltar, recollir, valorar i debatre sobre la mateixa pràctica on, el perfil professional de la pedagogia ja estem inclosos en serveis com EAIA, Centre d'Acollida -C.A.- o una Casa d'Infants, i podríem preveure altres serveis documentats, recollits al I i II Compendi referenciat a la bibliografia, com també esperem que es tindrà en compte en el servei Barnahus.

No hem d'oblidar que en l'àmbit educatiu formal, sobretot, és on més nombre de deteccions d'abús en la infància es fa. En aquest sector, la figura del pedagog i el psicopedagog té una rellevància capdal entre l'alumnat amb més vulnerabilitat. En aquest sentit, el Col·legi Oficial de Pedagogia de Catalunya, valora i creu que la figura professional del pedagog/a té la competència, les habilitats i actituds necessàries i imprescindibles per desenvolupar la funció principal de la unitat

integrada Barnahus, és a dir atendre i tractar a infants i adolescents i les seves famílies, així com prevenir i assessorar altres serveis en la matèria de infants i adolescents que han patit o pateixen abusos sexuals. Bàsicament, la figura professional del pedagog aporta a la unitat de Barnahus una rebuda i acompanyament, coordinació, reflexió i un rigor metodològic i tècnic, que la pròpia història de la disciplina acredita.

Referències bibliogràfiques:

Arjona S. (2023) "La caseta dels infants". *Revista digital Social.cat*.
Disponible a: <https://www.social.cat/opinio/19586/la-caseta-dels-infants>

BOE-A-2021-9347 Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de Protección Integral a la Infancia y la Adolescencia frente a la violencia. (s. f.).
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-9347>

Morral, P., et al (2019). *Compendi de 14 perfils del pedagog/a i psicopedagog/a en el marc social*. COPEC.

Morral, P., et al (2022). *II Compendi del Pedagog/a i el Psicopedagog/a en el marc social de Serveis Socials Bàsics*. COPEC.

AUTORES:

Susanna Arjona, Patrícia Rodríguez, Laura Cirera, Marta Lamote de Grignon i Pilar Morral
Pedagogues, membres de la Comissió de Pedagogia Social

Pendent de Revisió i Edició: 8/3/24

DOCUMENT DE TREBALL PENDENT DE REVISIÓ I EDICIÓ
DRETS D'AUTORIA COL·LEGI OFICIAL DE PEDAGOGIA DE CATALUNYA
NO S'AUTORITZA LA SEVA REPRODUCCIÓ